

**ИЗВЈЕШТАЈ ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БИХ О ПРИМЈЕНИ
ФАКУЛТАТИВНОГ ПРОТОКОЛА УЗ КОНВЕНЦИЈУ О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА
О УЧЕШЋУ ДЈЕЦЕ У ОРУЖАНИМ СУКОБИМА**

Сарајево, децембар 2009.

Увод

Факултативни протокол уз Конвенцију о правима дјетета у погледу укључења дјеце у оружане сукобе, као допуну Конвенције о правима дјетета усвојила је Генерална скупштина Уједињених народа 24.маја 2000 године.

Одлуку о ратифицирању Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета који се односи на ангажирање дјеце у оружаном сукобу¹ донијела је Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине на основу одлуке Предсједништва Босне и Херцеговине 2002 године.

Босна и Херцеговина је Факултативни протокол потписала 07.9.2000.године, а ратифицирала 10.10.2003.године. Одредбама Устава БиХ² држава ће осигурати највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода и њихово уживање у складу са међународним споразумима из Анекса И Устава.

I Надлежност Институције омбудсмена за људска права БиХ

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине (БиХ) установљена је Споразумом о људским правима (Анекс 6 Општег оквирног споразума за мир у БиХ) **као национални механизам за заштиту људских права**. Према члану 1. Закона о омбудману за људска права Босне и Херцеговине³ и члану 2. Правила за функционирање Институције омбудсмена за људска права⁴, Институција је независна, успостављена у циљу промовирања добре управе и владавине права, заштите и слобода физичких и правних лица, како је гарантирано Уставом БиХ и међународним споразумима који су његов саставни дио.

Институција је организовала посебне организацијске одјеле: за праћење остваривања права дјеце, особа с инвалидитетом и права националних, вјерских и других мањина, организационе одјеле за праћење економских, социјалних и културних права, политичких и грађанских права, те за спречавање свих облика дискриминације. У оквиру својих надлежности Институција омбудсмена проводи и истраге у свим жалбама о повреди људских права и слобода наводно почињених и од војних власти.

Реформом Институције омбудсмена БиХ након именовања нових омбудсмена у децембру 2008.године и промјеном политике дјеловања дошло је до значајног напретка и у области заштите права дјеце. Успостављен је Одјел за праћење права дјеце са веома широким мандатом, а уз подршку "Саве тхе Цхилдрен" Норџау реализирано је низ активности у току 2009 године са циљем јачања капацитета Одјела за праћење права дјеце, како би се створиле све неопходне претпоставке за потпуну, не само заштиту права дјеце већ и њихову даљу промоцију, посебно кроз едукацију дјеце о њиховим правима.

Потреба за јачањем и промовирањем владавине права, заштите људских права и слобода војних лица и кадета у Оружаним снагама БиХ и Министарству одбране БиХ, како је то гарантирано Уставом БиХ и међународним споразумима у његовом додатку, створила је услове за успоставу Парламентарног војног повјереника БиХ, који независно обавља своје надлежности и у своме раду сарађује са Институцијом омбудсмена за људска права БиХ.⁵

II Ратификација Факултативних протокола

Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине је на основу одлуке Предсједништва Босне и Херцеговине 2002.године донијела је Одлуку о ратифицирању Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета који се односи на ангажирање дјеце у оружаном сукобу.⁶

¹ Службени гласник БиХ, број 5/02

² Устав БиХ, Члан II - Људска права

³ "Службени гласник БиХ", број 19/02

⁴ Сл. гласник БиХ, број 45/04

⁵ Сл лист БиХ, број 49/09, 51/09

⁶ „Службени гласник БиХ“, број 5/02

Босна и Херцеговина је Факултативни протокол уз Конвенцију о правима дјетета, који се односи на ангажирање дјеце у оружаном сукобу, потписала 7.9.2000.године, а ратифицирала 10.10.2003.године.

III Препоруке УН ЦРЦ

Комитет о правима дјетета⁷ је разматрао иницијални извјештај Босне и Херцеговине 2005. године и у закључним разматрањима навео да поздравља информацију да ће постојећи државни Омбудсмени наставити своје активности и формирати одјељење за дјечја права., али је изразио забринутост да о постојању тог одјељења нема довољно информација, као и функцији и механизму за подношење индивидуалних жалби⁸.

Комитет је препоручио држави чланици да пружи подршку Уреду омбудсмена у покретању кампања за подизање јавне свијести, које ће нарочито бити усмјерене на родитеље и дјецу у настојању да им се пружи информације о постојању и функцијама Одјела за дјечја права у оквиру Уреда омбудсмена, а нарочито о његовом овлаштењу да прима и истражује жалбе које се тичу кршења дјечјих права. Држава чланица се даље подстиче да по тим питањима затражи техничку сарадњу са УНИЦЕФ-ом и ОХЦХР-ом и са другим организацијама.⁹

Комитет је такође изразио забринутост због чињеница да је између 1992. и августа 2000. године од мина настрадало укупно 4.371 особа, од чега око 300 дјеце, те да још увијек има милион неуклоњених мина у око 30.000 минских поља широм земље, од којих се нека налазе у близини школа и дјечјих игралишта. Према подацима Црвеног крста, сваког мјесеца 50 дјеце пати од посљедица ове ситуације. Комитет је посебно забринут стањем дјеце која су жртве оружаног сукоба у смислу ратних посљедица на физичко и психолошко стање дјеце.¹⁰ Због тога је препоручено БиХ да настави са провођењем кампања за подизање свијести о минама, покрене програме деминирања и прошири психолошку и социјалну помоћ дјецу која су настрадала од експлозије мине или трпе друге посљедице оружаног сукоба.¹¹

IV Национално законодавство

Законодавство БиХ од 2003 – 2005

Босна и Херцеговина се састоји од два ентитета: Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске (у даљем тексту "ентитети"), а све владине функције и овлаштења која нису Уставом изричито повјерена институцијама Босне и Херцеговине припадају ентитетима.¹²

Питања служења војске у БиХ прије ратификације Факултативног Протокола уз Конвенцију о правима дјетета који се односи на ангажирање дјеце у оружаном сукобу била су у надлежности ентитета у БиХ. Због тога се законодавни оквир презентира за период од ратификације до преноса надлежности на државу БиХ 2005. године и период након тога.

Законодавство Републике Српске

До 2005. године у Републици Српској је **Законом о војсци РС**¹³ била прописана обавеза лица које се школовало на терет средстава Министарства одбране РС да по завршеном школовању ступи у службу.¹⁴

⁷ ЦРЦ/Ц/15/Адд.260 од 21 септембар 2005

⁸ ЦРЦ/Ц/15/ тачка 14 – Независни мониторинг

⁹ Ибид, тачка 15.

¹⁰ Ибид, тачка 63

¹¹ Ибид, тачка 64

¹² Устав БиХ

¹³ Сл.гласник број 31/96,46/01,33/04

¹⁴ Ибид, члан 64

Обавеза евидентирања војних обавезника настајала је почетком календарске године у којој је држављанин навршавао 17 година живота,¹⁵ а регрутовање у години у којој навршава 18. година, док је за вријеме ратног стања и непосредне ратне опасности регрутовање било могуће са навршених 17 година живота¹⁶

Служење војног рока трајало је 9 мјесеци, изузев за регруте који због вјерских или других разлога савјести нису жељели служити војни рок под оружјем или су жељели служити у цивилној служби када је службење трајало 12 мјесеци.¹⁷ Измјенама Закона о војсци РС рок за службење војске је смањен са 9 на 6 мјесеци.

Правилником о службењу војног рока без оружја и у цивилној служби¹⁸ регулисан је поступак одобравања и начина службења војног рока за регруте који због вјерских или разлога приговора савјести не желе да служе војни рок под оружјем.

Законодавство ФБиХ

У ФБиХ је **Законом о одбрани**¹⁹ на исти начин као у РС регулисано регрутовање, с тим да се регрутовање на лични захтјев могло вршити и када је регрут навршио 17 година живота²⁰. На цивилно службење војног рока могао се упутити регрут који није био спреман служити војни рок уз ношење и употребу оружја.²¹ Служење војног рока трајало је четири мјесеца, а цивилна служба шест мјесеци.²²

Законодавство БиХ након 2005.

Споразумом између ФБиХ и РС о преносу надлежности у области одбране²³ због потребе успостављања јединственог система одбране у БиХ и интегрирања БиХ у евроатлантске интеграције, у складу са Уставом БиХ²⁴, пренесене су све надлежности ентитета у области одбране на институције БиХ.

Законом о одбрани БиХ²⁵ професионализирана је војска у БиХ, па је војна обавеза регулирана ентитетским законима укинута на цијелој територији Босне и Херцеговине од 1. јануара 2006. године.²⁶ Законом је прописано да је услов за пријем у војну службу да особа није млађа од 18 година ни старија од 27 година²⁷

¹⁵ Ибид, члан 207

¹⁶ Ибид, члан 210

¹⁷ Ибид, члан 215

¹⁸ Сл. гласник РС, 16/02

¹⁹ Сл. Новине ФБиХ, 34/04

²⁰ Ибид, члан 70

²¹ Ибид, члан 75

²² Ибид, члан 89

²³ Сл. гласник РС, 4/06

²⁴ Члан III (5)(а)

²⁵ Сл. гласник БиХ 88/05, 53/07 и 59/09

²⁶ Ибид, члан 79

²⁷ Члан 9

V Закључак

1. Национално законодавство у БиХ није инкорпорирало дефиницију дјетета из Конвенције о правима дјетета, али су законима на различитим нивоима власти уграђене идентичне одредбе о стицању пунољетства са навршених 18 година, као основе за стицање потпуне пословне способности. У изузетним случајевима пословну способност могу стећи особе млађе од 18 година и то само на основу одлуке суда у ванпарничном поступку у случају да закључе брак или као малољетна особа постане родитељ са навршених 16 година

2. Законодавство БиХ не регулише на одговарајући начин пружање психолошке и социјалне помоћи дјечи настрадаој од експлозија заосталих мина или која трпе посљедице рата у БиХ, али је у децембру 2003. године Хандицап Интернатионал завршио истраживање везано за помоћ жртвама мина у БиХ. Документ је објављен под називом: »Помоћ жртвама мина у БиХ, Радни документ за подршку изради елабората дугорочне стратегије за помоћ жртвама мина«. Кроз ово истраживање извршена је анализа постојеће легислативе, система рехабилитационе заштите, програма за помоћ жртвама мина и информационог система.²⁸

3. На основу анализе законодавства БиХ у вези са члановима 1. и 2. Факултативног протокола може се закључити да постоји општа забрана учествовања директно у борбама и регрутације особа млађих од 18 година.

4. Реконструирањем Уреда Омбудсмена БиХ и успостављањем Одјела за права дјеце створен је јак национални механизам за заштиту права дјеце укључујући и заштиту дјеце од учешћа у оружаним сукобима

Сарајево, децембар 2009.

Омбудсмени БиХ:
Јасминка Џумхур, с.р.
Нивес Јукић, с.р.
Љубомир Сандић, с.р.

²⁸ Стратегија за помоћ жртвама мина у Босни и Херцеговини